

Faraon.

France Bevk.

Blagor tebi, žena, ki boš rodila moža, kateri bo večji od kdaj rojenih mož in nas bo rešil bremen in sramote, ki je oskrunila naše duše in našo kri. Blagor tebi, žena, zakaj ljudstvo bo prihitelo od vseh strani in bo pojoč himne padlo pred tvoje noge, poljubljalo prste tvojih rok in častilo prsi in ustnice, ki so prepevale temu človeku. Ti boš največja od kdaj rojenih ženâ.

Strašno je hrepenenje po tem rojstvu, žena. V spanju trepečejo ustnice, v bolečini ga kličejo rane in umirajočim leži na obrazih. Žene bi ga v objemu ljubezni rade spočele, pa ne more biti spočet od moža naših dni. Ne, žena; mož, ki bi nas rešil, ne more biti spočet od moža, ki jih poznamo mi!

In vendar blagor tebi, žena, ki boš rodila tega moža; na naših ustnicah in na ustnicah naših otrok bo tvoje življenje vse večne čase.

Ali razumete moj jezik, trpeči ljudje? Če trpite v svojem srcu tisto, kar trpim jaz, ga morate razumeti.

Pravljica, ki vam jo pripovedujem, je pravljica resničnosti — vse naše življenje je pravljica. Zgodilo se je v času in prostoru, ki nima imena, zato, ker ga radi bridkosti ne more izgovoriti nobeno srce.

Tisti čas je živel človek, rojen iz neznane matere, ki se je nazival boga, ljudje pa so ga imenovali faraona, dasi je bil močnejši od kdaj živečih vladarjev, mogočnejši ko Ramzes sam. Modrijani so mu rekali smrt in sramota človeštva. Strašno dolgo je živel, ljudje so govorili, da nima rojstva, ne smrti. In vse svoje dolgo življenje se ni ganil s trona. Rekli so, da ima prečudne noge, ki jih ne sme pokazati, in da njegovo telo, zavito v rdeč plašč, ni telo človeka. Njegov kameniti obraz se vso dolgo dobo ni nikdar zgani v nasmeh. Govoril ni; kadar je česa želel, je zamahnil z okorno, mastno roko. Tri tisoč ljudi je prihitelo z oblačili, ki jih ni oblačil. Trideset tisoč ljudi je prinašalo jedi, ki jih ni pokusil, in jih zopet odnašalo. Tristo tisoč ljudi in še več mu je zidalo hiše in jih zopet razdiralo v zabavo. Pesnikov in mislecev ni trpel na dvoru, neme mumije so mu kratile čas.

Nepregledna množica ljudi mu je gradila piramido iz mrtvaških glav, višjo in širšo kot jo je imel Keops. To strašno bitje je torej vendar mislilo na smrt? Čakali so, da bo piramida dodelana in bo

umrl. Piramida je rastla, on ni umrl. Iz solzâ ženâ in sirot, ki so se strjale v bisere, so zidali sfingo, ki ni imela konca obsežnosti. Njegove vrtove in njive, obsežnejše od rodovitne Nilove doline, so gnojili in napajali s človeško krvjo. Kadar so podjarmljena ljudstva dvignila roke k molitvi, so verige prevpile zemljo. Kadar so se vrani usuli na trupla, so zatemnili solnce, taka gneča jih je bila.

Čez vseh pet delov sveta je romal njegov meč in moril prvorojence. Pobral je tudi drugorojence in vse do najmlajšega izmed mladeničev. Poslal je kugo, ki je pobirala starce in otroke, kobilice, ki so obrale sadeže zemlje. Vse brez jeze ali sovraštva v srcu, vse brez bridkosti — nihče ni mogel pregledati njegovega srca. Po vseh cerkvah mu je zvonilo, maše so se zanj darovale.

Bila je stiska po vsej zemlji, kot v Egiptu tisti čas, ko je Bog iztegnil roko in kaznoval zatiralce izvoljenega ljudstva. Groza po vseh petih delih sveta je bila tako velika, da so ljudje onemeli. Kadar so slišale matere njegovo ime, so zatrepotali otroci pod njih srcem. Nihče se mu ni upal pred kamenito obličje. Sovražili so ga, da so kleli še solnce, ki je sijalo nanje in nanj. Vendar so poljubljali jermene njegovih sandal, ostrino njegovega meča, kadar je hotel.

Groza me je, ko vam to pripovedujem, sram mi je prevzel dušo in mi spačil obraz. Povedal sem vse samo zato, da bi opisal grozo, ki je ni mogoče opisati.

Človeštvo je trepetalo že samo pod dihom njegovega imena in v svojem srcu sklenilo njegovo smrt. Te misli niso izrekli, toda dihala je iz slednjega giba in pogleda; otroci, ki so prišli na svet, so jo prvo imeli v očeh, cvetlice so jo cvetele.

Ko ni več mogla ostati skrita, so sklenili, da stopijo pred kameniti obraz faraona in ga prosijo usmiljenja. Ni se pa našel niti eden v celi množici, ki bi se bil upal predenj, tak trepet je bil v vseh.

Žena pa, ki je imela otroka v naročju, je dvignila glas in rekla: »Izberimo najlepše in najmodrejše izmed mōž in mladeničev. Ti naj stopijo predenj, padejo naj pred njegove noge in ga prosijo, pojejo mu in kličejo, govorijo naj mu v vseh besedah, ki jih zna človeštvo, da se nas usmili, zakaj naša telesa se bojijo roditi, naša ljubezen se že boji spočetja.«

In res so izbrali može in mladeniče, ki jih po lepoti ne morem ničemur primerjati, ne cedri in ne čemu drugemu; vonjava njih duha je širila omamo.

Služabniki faraonovi so jih zvezali in šele pred njegovim obličjem razvezali njih roke. Tam so popadali na kolena in na obraz, bili s čelom ob tla in jecljali: »O faraon, gospod naš, o solnce!« Bil je molk kot pred stvarjenjem sveta. Faraonov obraz je bil kamenit, njegov pogled mrtev. Možje in mladeniči pa so govorili:

»Studenci naše moči so izsušeni. Čas je, da se nas usmiliš, gospod! Naše roke so počitka željne!«

Faraonov kameniti pogled je strmel preko njih, nobena poteza na njegovem obrazu se ni zganila. Ali ne sliši ta silna zver?

»Zemlje ne napajajo več vodé, ampak kri, sadeži zemlje ne zoré več v solncu, ampak v črni grozi, o faraon!«

Kot bi stali v palači, polni kamenitih kipov, se nihče ni zganil, ne faraon in ne njegovi služabniki. Še veliko reči so imeli poslanci na srcu, pa so zavpili, ko jih faraonovo mrtvo oko niti za trenutek ni ošinilo: »Ali nas čuješ, gospod? Reci, če nas slišiš!«

Mrtev obraz se ni zganil in poslanci so odšli. Žené in drugo ljudstvo jih je pričakalo, jih pozdravljalo z zelenjem in jim prepevaje sulo cvetic na pot. Poslanci pa so se ognili s cvetjem nasute poti, zakrili so si obraze in se molče zaprli v svoje hiše. In še tisto noč so bili pomorjeni v svojih hišah, na prsih jim je bil vžgan faraonov pečat.

Ko se je poglela prva, največja groza, je dejal nekdo izmed starcev: »Pošljimo matere! Pošljimo najlepše, najrodovitnejše matere izmed ženâ! Povem vam: česar ne doseže nihče na svetu, to doseže mati; ona je najmočnejša v svoji ljubezni. Ob materah se bo moralo vžgati njegovo srce.«

Ko so stopile matere predenj, je visela njegova glava v nedriju, kot bi spal.

»Ali si imel kdaj sina, veliki faraon in gospod? Če si ga imel kdaj, tedaj moraš vedeti, kaj je mati. Vsa velika piramida, ki jo zidaš, je ležala pod mojim srcem, od mene negovana. Kri, ki namaka tvoje njive, je tekla po mojem telesu. Jaz sem mati in za vsako kapljico prelite krvi trpim večnost trpljenja. Ali niso ogenj moje besede, da se ti ne primejo srca? Ali naj ti zapojem pesem?«

Matere so govorile, kakor bi govorila ena sama. Faraon ni zganil sklonjene glave. Nato so matere zajokale z glasom, kot bi objokovalo milijon ljudi svoje gorje. Faraon pa je sijal mrzlo kot skala.

Nato so matere odšle, in ko so se vrnile k svojemu ljudstvu, da mu povedo, niso mogle govoriti ne resnice, ne laži; pred ljudmi so umrle.

Dolgo ni rekel nihče ničesar. Čez dolgo, predolgo je vstal glas, ki je postajal močnejši, močnejši: »Pošljimo otroke, najlepše, najnedolžnejše otroke predenj. Nedolžnost ima večjo moč kot materinstvo in modrost. Če mu oni ne ganejo srca, ne gane mu ga nihče.«

Poslali so otroke. Niso jih naučili poprej besed, ki naj jih govorijo, zakaj govor, ki ga izmislijo otroci, je močnejši kot govor modrijanov.

Ko pa so čakali otrok, jih ni bilo nazaj. Vrgli so jih bili lačnim psom in nihče ni vedel, kako se je dovršilo. Očito je bilo samo to, da ni usmiljenja.

Velika žalost in strašen molk je zavladal po vseh delih sveta, prepojenih s povodnjimi krvi, tlakovanih s kostmi podjarmljenih ljudstev.

Ne življenje, ne trpljenje ni hotelo s človeštva.

Iz molka se je dvignil starec, najstarejši izmed vseh, ki je bil slep, in je rekel: »Umoriti ga moramo!«

»Kdo naj ga umori, ko niti ne vemo, če je bil rojen? Saj ga ni mogoče ubiti, kakor ga sprostiti ni bilo mogoče,« je šumelo med ljudmi v šepetu.

Iz molka je zopet vstal starčev glas, katerega oči so hrepeneče iskale dneva. »Mogoče ga je ubiti! Ali ste ga že obsodili vsi? Ali je med nami mož, najlepší, najmodrejši, močnejši kot ljubezen matere, nedolžnejši kot oči otrok — najčistejši človek, da nas odreši?«

Molčali so in potem se je dvignil glas: »Žena bo morala roditi tega moža.«

Vsako žensko nedrije je tisti hip zahrepenelo. Pričakovanje je šlo preko zemlje, kot ga še ni bilo od začetka sveta. Žené, ki so bile noseče, so se veselile poroda. Srce človeka, ki je zagledal blagoslovljeno telo žene, je veselja poskočilo. Toda noben izmed rojenih ni bil tisti človek. Kje je mož, od katerega bi moral biti rojen tisti človek? Hrepenenje je ostalo hrepenenje. Ko so zagledali nosečo tujko, so šli za njo in je niso spustili izpred oči. Ta je prišla od daleč in bogve, če nam ni prinesla odrešenja. Novorojenček pa je bil kot drugi novorojenčki. Faraon, to najstrašnejše bitje od začetka sveta, pa je živel še vedno.

Blagor tebi, žena, ki boš rodila moža, ki bo večji od kdaj rojenih mož in nas bo rešil tega bremena in te sramote! Ljudstva vseh delov zemlje te bodo častila in tvoje ime bo živelo na njih ustnah in na ustnah njih otrok vse čase. Jaz ti bom jecljajal najlepšo svojo pesem. Blagor tebi, žena!